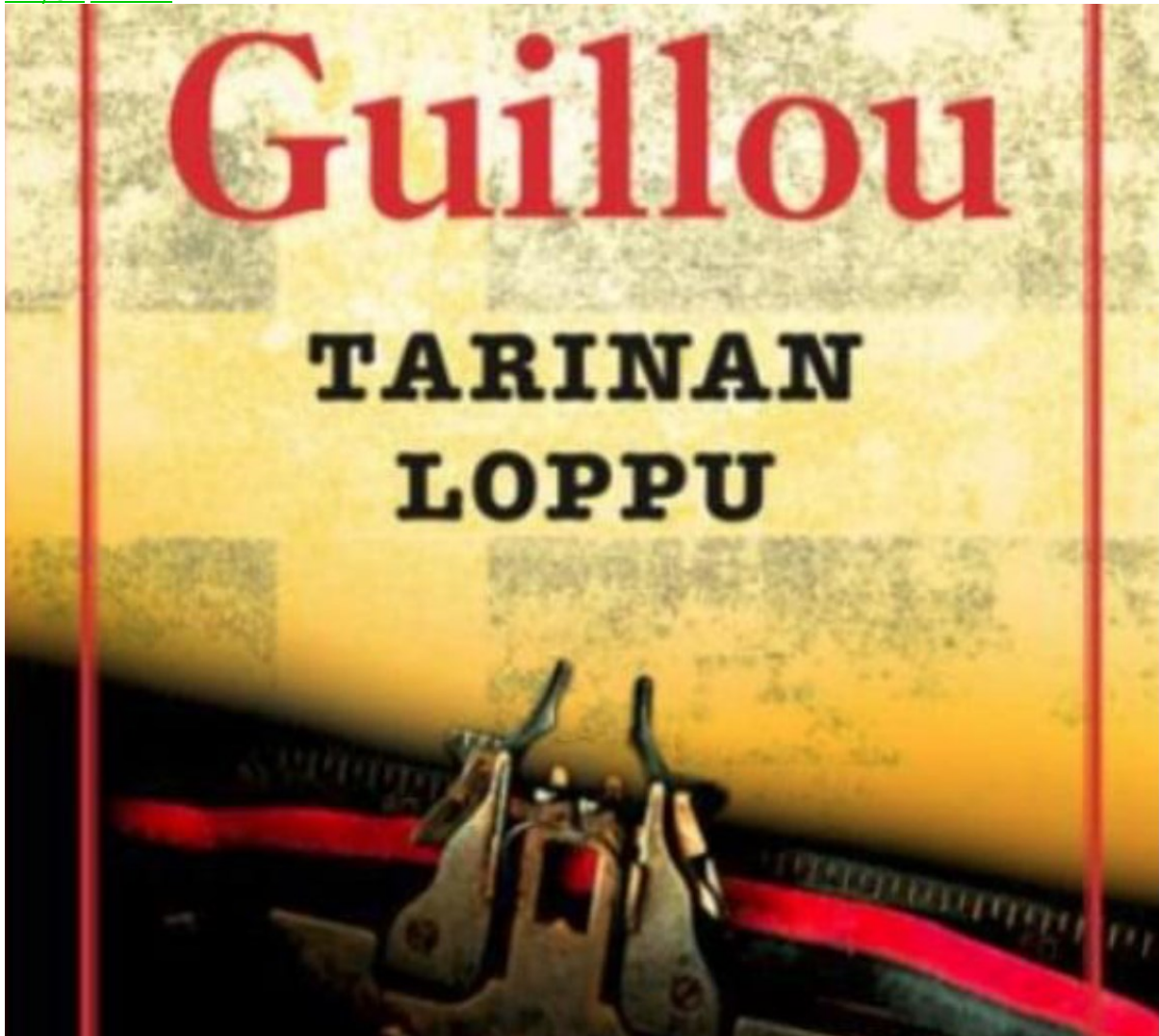

Jan Guillou: Tarinan loppu. Suuri vuosisata X

[PM/31 ADMIN](#)

Suvun perintö – PIRJO KANTOJÄRVI (24.12.2021)

Jan Guilloun *Suuri vuosisata* – sarja on edennyt vihdoin 1990-luvulle. *Tarinan loppu* (Like 2021) tuo Lauritzenin suvun jäsenet vielä kerran saman pöydän äärelle. Heidän on tehtävä yhdessä päätöksiä, joilla on vaikutusta jokaisen heistä tulevaisuuteen.

Askel yksi oli siis otettu. Todisteet suvun DDR:ssä kadonneesta omaisuudesta oli saatu haltuun. Joten oli seuraavan askeleen aika, kutsua suku pahimmassa tapauksessa toivottoman hankalaan kokoukseen sopimaan strategiasta, jolla ulkomaankansalaiset meidän kaikkien bulvaaneina korjaavat aarteen talteen. Minkä jälkeen saalis jaetaan hyvässä järjestyksessä ja sovussa kaikkien yksimielisesti sopimalla tavalla.

Eric oli tarkoituksellisen ironinen. Siinä suhteessa hän oli pessimistinen, että oletti useamman kuin yhden suvun jäsenistä asettuvan poikkiteloin ja alkavan konstailla. (Guillou 2021, 171.)

Asianajaja Eric Letangin ja hänen puolisonsa, sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustajana toimivan Katarina Palmin elämä on suhteellisen rauhallista. Lapset ovat muuttaneet pois kotoa, sillä Erkki ja Calle toteuttavat unelmiaan jääkiekkoilijoina Amerikassa ja Helena luo uraa kirjallisuuden tutkimuksen parissa. Saavutettu rauha ei kuitenkaan kestä kauaa. Ensin saapuvat Ericin äiti Hélène ja veli Axel Bahamalta suurin elkein ja huomiota vaatien. Kun heidän tilanteensa on saatu ratkaistua edes jotenkin, ilmestyy vuosikymmeniä kadoksissa ollut Harald Lauritzen asianajoyritys Spartacukseen. Hän tuo mukanaan tietoja, joilla on merkitystä Oscarin ja Lauritzin perillisille. Kyse on suvun omaisuudesta Saksassa. Siihen liittyvien korvausten saamiseksi sukulaisten täytyy pystyä tekemään yhteistyötä. Se taas ei ole mikään itsestänselvyys. Yllättävien sukulaistapaamisten lisäksi Ericin elämässä riittää muitakin haasteita. Oikeusjutut sekä Katarinan poliittinen ura aiheuttavat jatkuvasti päänvaivaa. Kaiken lisäksi lehdistö seuraa tarkasti pariskunnan elämää.

Erilaiset tavat katsoa maailmaa

Lauritzenin suku on hajaantunut, eikä kyse ole pelkästään asuinpaikoista. Suvun sisältä löytyy monenlaisia tapoja tarkastella maailmaa. Vaikka erot ovat joidenkin henkilöiden välillä hyvin pieniä, näkyvät ne silti arjessa. Esimerkiksi Tukholmassa asuvat Katarina ja Eric ajattelevat monista asioista samalla tavoin. Tästä huolimatta puolisoitten erilaiset taustat tulevat toisinaan ilmi heidän käytöksessään.

Katarina tähdensi aina, toisinaan rivien välissä kiisteltäessä, että hän oli työväenluokkaa. Sitä paitsi oikeasti, eivät kuten Ericin vuoden -68 vasemmiston kaverit. He tekivät itsestään hienompia kutsumalla itseään työväenluokaksi tai ainakin kulttuurityöläisiksi tai peräti opintotyöläisiksi, vaikka he olivat enimmäkseen keskiluokkaa, mikä näytti yhtä vihattavalta niin Katarinan kuin Ericin äidinkin maailmassa.

Hänen äitinsä katsoi tietenkin kuuluvansa yläluokkaan, vaikka hän ei luonnollisesti koskaan käyttänyt sitä sanaa, aivan kuten Alice-täti oli selittänyt.

Se vaikutti tunteiden ohjaamalta kysymykseltä, jolla ei ollut mitään tekemistä logiikan tai edes talouden kanssa. Kun Katarina istuutui mustaan Säpon autoon joka aamu neljänä vuotenaan ehdottoman ylivallan edustajana, ei hän kai sentään silloin pitänyt itseään työväenluokkaisena? (Guillou 2021, 47.)

Eric on norjalais-saksalais-ranskalais-ruotsalainen yläluokkaisen taustan omaava, yksinhuoltajaäidin kasvattama vasemmistolainen julkkisasianajaja. Eletty elämä on vaikuttanut hänen mielipiteisiinsä maailmanpolitiikasta sekä esimerkiksi feminismistä. Eric on hyvin analyttinen, mutta joskus hänkään ei heti huomaa, miten Lauritzenin suvun menestysvuodet ovat vaikuttaneen hänen tapaansa käyttäytyä. Toisenlaisesta taustasta tuleva Katarina kiinnittää sen sijaan huomiota näihin asioihin ja kommentoikin niitä. Silti hänkään ei välttämättä tiedosta, millä tavoin hänen oma elämänsä on muuttunut ajan myötä. Katarina on sosiaalidemokraatti, ministeri ja kansanedustaja, joka haluaa edetä urallaan omista näkemyksistään kiinni pitäen. Siksi hän on toisinaan huolestunut siitä, miten Ericin tausta voi vaikuttaa siihen mielikuvaan, jonka ihmiset heistä lehdistön kautta saavat. Esimerkiksi Ericin äidin Hélènen ja Axel-veljen yllättävä ilmestyminen Bahamalta Tukholmaan päätyy otsikoihin. Lehtijuttujen lisäksi Hélène onnistuu läsnäolollaan hämmentämään muutenkin Ericin ja Katarinan arkea.

Ei sanaakaan ilmeisen paniikinomaisesta lähdöstä karibialaisesta paratiisista, ei sanaakaan ammutusta pojasta, joka nukkui teho-osastolla varttitunnin taksimatkan päässä.

Kun piti pitää sopimattomat tai ei-toivotut puheenaiheet poissa päivällispöydästä, hänen äidillään oli näköjään synnynnäistä ryhtiä.

Hän kompuroi vain kerran, kun hän vaihtoi anteeksi pyytäen puheenaihetta, kääntyi Katarinan puoleen ja kysyi mitä tämä puuhaili arkisin, sillä ei kai Ruotsissa enää ole kotirouvia? Vaikka palvelusväki olikin lakkautettu.

”Ei ole”, Katarina myötäili naama aivan peruslukemilla. ”Olen kansanedustaja.”

Äiti Hélènen olisi pitänyt aavistaa vaara.

”Loistavaa”, hän hymyili. ”Sittenhän kai päädyt hallitukseen nyt kun sossut ovat poissa?”

Kun Katarina ilmoitti lakonisesti päinvastoin istuneensa hallituksessa tappiovaaleihin asti, äiti Hélène näytti sekunnin siltä kuin olisi imaissut mädän osterin. Mutta vain sekunnin. (Guillou 2021, 67.)

Hélène ja Axel nauttivat ylellisestä elämäntavasta myös silloin, kun heillä ei ole siihen varaa. Heidän suhteensa Ericiin onkin ristiriitainen. He tarvitsevat Ericin apua, vaikka arvostelevat jatkuvasti hänen valintojaan ja aatteitaan. Varsinkaan Hélène ei peittele mielipiteitään oli sitten kyse yhteiskunnallisista kysymyksistä tai perinnöstä. Häntä kiinnostaa ennen kaikkea oma etu, mikä aiheuttaakin harmaita hiuksia muulle suvulle. Esimerkiksi Hélènen ja hänen serkkunsa Haraldin kohtaaminen ei ole lämmin, vaikka heidän ajatustavoistaan löytyykin yhteneväisyyksiä. Samoin kuin Hélènellä, myös Haraldilla on omat henkilökohtaiset syynsä saapua Argentiinasta takaisin sukunsa luo.

Nyt palaan tehtävään. Minun täytyy suorittaa se kurinalaisesti ja suunnitelman mukaan, analysoida edellytykset huolellisesti ennen kuin teen ratkaisevan aloitteen. Tuntuu ilman muuta oikealta työskennellä niin. Tarkemmin ajateltuna nimenomaan niinhän minun aikuinen elämäni Abwehrissa ja Kriegsmarinessa alkoi. Raporttia raportin perään, sen jälkeen analyttinen käsittely, lopulta toimenpide.

Ei olisi ollut kovin menestyksestä lähestyä ilman valmisteluja sukuani, jolle olen kaiken järjen mukaan kuollut tai vähintäänkin synkkä salaisuus, josta ei puhuta. He tuntuvat kaikki olevan parantumattomia demokraatteja. (Guillou 2021, 12.)

Yli 80-vuotias Harald suhtautuu hyvin päämäärätietoisesti itselleen asettamaansa tehtävään ja tietää tarvitsevansa siihen muiden apua. Se taas merkitsee mahdollisten erimielisyyksien sivuuttamista. Harald ei häpeä tai peittele menneisyyttään. Osallistuminen toisen maailman sodan aikaisen Saksan joukkoihin näkyikin edelleen hänen tavoissaan tarkastella yhteiskuntaa.

Ericille ja Harald-enolle jäi siis yllättävän runsaasti joutoaikaa kuljeskella pitkin järvenrantaa, etsiä kiinnostavia ravintoloita ja viettää aikaansa kuten moisessa tilanteessa tavataan.

Se kävi hieman vaivalloiseksi. Heiltä puuttuivat sopivat puheenaiheet. Entiseltä SS Obersturmbannführeriltä ei tuosta vain kysytä ”no, mitäs Harald-eno teki sodan aikana”. Eikä edes miltä elämä on tuntunut viimeiset viisikymmentä vuotta Argentiinassa. Jos Harald-eno halusi kertoa, hän sai itse valita milloin ja mistä aiheesta. Hänhän ei ollut vain eno, hän oli mitä suurimmassa määrin myös Spartacuksen asiakas. Poliitikka kaikissa merkityksissään ei ehkä myöskään ollut kovin sopiva aihe, koska Harald-eno todellakin oli natsi, aito natsi. (Guillou 2021, 169–170.)

Sekä Harald että Hélène luokittelevat ihmisiä heidän taustansa perusteella. Eric sen sijaan päätyy usein puolustamaan juuri heitä, jotka ovat jollain tavoin altavastaajina oikeudessa ja julkisessa keskustelussa. Useat hänen asiakkaistaan ovat maahanmuuttajataustaisia, ja hän näkee muutenkin, miten ennakkoluulot ja rasismi ilmenevät ruotsalaisessa yhteiskunnassa. Syytettyjen taustojen lisäksi myös media vaikuttaa tapausten käsittelyyn. Erilaiset ilmiöt saavat palstatilaa, mistä seuraa esimerkiksi moraalipaniikin leviäminen ja syyllisten etsiminen, vaikkei luotettavia todisteita olisi olemassakaan. Ihmisiä ollaan valmiita julistamaan syyllisiksi jo ennen kuin kaikki tiedot tapahtumista on käyty lävitse.

Epäilemättä, juttu oli samaa tyyppiä kuin aviopari Ardalanin tapaus. Samantyyppiset todisteet, psykologit, feministiasiantuntijat, *the usual suspects*. Tällä kertaa ei kuitenkaan kannibaaleja. Ehkä olisikin hankala selittää, miten niin pienessä kaupungissa kuin Oxelösundissa olisi syöty lapsia ilman, että äiti ja isä kaipailisivat heitä. Muutoin kaikki oli melko samaa. Samantyyppinen oikeusmurha samoin ideologisista perusteista, tai poliittisista jos niin haluttiin sanoa.

Siis juttu joka nimenomaan Spartacuksen piti ottaa. Ei revanssin takia vaan siksi, että kaikki paremmat rikosjuttukollegat tuntuivat kääntävän sille selkänsä.

Jälkimmäisen Eric sanoi voivansa ymmärtää. Puolustusasianajajasta tuskin mikään oli turhauttavampaa kuin hävitä selvästi epätosia ja lisäksi asiallisesti ottaen puhtaasti naurettavia todisteita vastaan. Ja siihen päälle kujanjuoksu viestimissä kuin suolana haavoille. Siinä ei todellakaan ollut mitään tavoittelemisen arvoista.

Juuri siksi Ericin täytyi ottaa juttu, Ariadne intti. Kysymys oli paitsi puhtaasti henkilökohtainen – että hän oli ottanut Jussef Ardalanin tuomion niin raskaasti – myös moraalinen. Mikä liittyi siihen, että jonkun oli noustava vastustamaan eräänlaista nousevaa poliittista lynkkaus-oikeutta, jota ohjasivat aktivistit oikeussalin ulkopuolelta.

Juuri sellaista vastarintaahan Spartacus alun alkaen edusti?

Eric oli aseeton.

Ja kun Ariadne oli ajanut Ericin nurkkaan, hän pyysi tätä ainakin lukemaan asiakirjat läpi, etenkin ensimmäiset kolmekymmentä sivua, selkeän kertomuksen siitä, kuinka juuri tämä Oxelösundin moraalipaniikki oli saanut alkunsa. (Guillou 2021, 217–218.)

Yhteiskunnallinen keskustelu näyttäytyy hyvin kahtiajakautuneena.

Esimerkiksi eri lehdet asettuvat puolustamaan omia näkemyksiään ja jokainen, joka on eri mieltä, joutuu arvostelun kohteeksi. Erilaiset käsitykset

feminismistä, asiantuntijuudesta sekä poliittisista näkökannoista värittävät keskustelua. Lehdistö valitsee näkökulmansa muun muassa sen mukaan, millaiset aiheet myyvät parhaiten. Asioista ei välttämättä edes pyritä kertomaan objektiivisesti. Tärkeintä ovat tarpeeksi iskevät otsikot, jotka vetoavat yleisöön.

Ericin lisäksi myös Katarinaa seurataan julkisuudessa. Koska hän on sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja ja ministeri, hänen elämänsä kommentoidaan vapaasti. Sen seurauksena puolueen sisällä ollaan kiinnostuneita myös Ericistä. Hänen teoillaan katsotaan olevan vaikutusta puolueen julkisuuskuvaan.

Suoraan sanoen muutamat kollegat hallituksen piirissä olivat sitä mieltä, että asianajajasta oli tullut puolueen feministiselle profiilille taakka.

Katarina asettui heti puolustuskannalle. Porvarilehdistön toittottama propaganda oli niin alhaista, että heidän täytyy tietää se itse erinomaisen hyvin. Hänen miehensä oli ehdottomasti feministi, ollut itse asiassa jo kauan, Ericin oli noita paatuneita vuoden - 68 kasvatteja.

Pääministeri nosti kätensä lähes kauhistuneena kuin puolustautuakseen ja vakuutti, että hän oli hyvin perillä Ericin taustasta.

Porvarilehdistön toistuva propaganda oli siitä huolimatta ongelma sen periaatteen mukaan, että kivi kastuu, jos sille syljetään tarpeeksi kauan. Lehdet tosiaan yrittivät takoa ihmisten päähän irvikuvaa, usein kaukana säädylisyyden rajan tuolla puolen. Kuten viime sunnuntain Dagens Nyheterin pääkirjoitussivun ainutlaatuinen pilapiirros, jota puoliset tuskin ovat välttyneet huomaamasta? (Guillou 2021, 269–270.)

Sekä suvun että puolueenkin jäsenet voivat kääntyä toisiaan vastaan ja tavoitella omaa etuaan. Katarina tietää, miten suuri merkitys on sillä mielikuvalla, joka ehdokkaista muodostuu mahdollisille äänestäjille. Kuten oikeussalissa myös politiikassa hyödynnetään julkisuutta, tarinoita ja vastapuolen perusteluista löytyviä heikkouksia. Menestys voidaan sekä saavuttaa että menettää yhdessä hetkessä. Katarina ja Eric haluavat onnistua omilla urillaan, minkä seurauksena koetut tappiot tuntuvat pahalta.

Esimerkiksi Ericin on vaikea hyväksyä häviöt niissä jutuissa, joissa hän kokee oikeuden tehneen väärän päätöksen. Myös Katarina kohtaa vastoinkäymisiä siitäkin huolimatta, että hän on valmis tekemään lähes kaikkensa oman uransa edistämiseksi. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttääkin eri

vaihtoehtojen arviointia. Esimerkiksi Ericin IT-alan pariin siirtynyt Solveig-serkku ymmärtää markkinoita ja on valmis tarttumaan niiden luomiin mahdollisuuksiin. Haraldin tavoitteena taas on saada osansa perinnöstä ja palata takaisin Argentiinaan. Jokainen heistä joutuu pohtimaan tilanteita eri näkökulmista ja valitsemaan sen vaihtoehdon, joka parhaiten voisi johtaa toivottuun lopputulokseen.

”Uskotko itse että hän on syytön?”

”Se mitä tiedän, en usko, on että todisteet häntä vastaan eivät kestäneet, kun niitä tutkittiin tarkemmin”, Eric väisti kuten yleensä. (Guillou 2021, 148.)

Asianajajana Ericin on säilytettävä edes jonkinlainen etäisyys käsiteltävinä oleviin tapauksiin. Niissä on kuitenkin lopulta kyse todisteista ja niiden arvioinnista. Kun Haraldista tulee Spartacuksen asiakas, Ericin tehtävänä on auttaa myös häntä pääsemään tavoitteeseensa. Sen lisäksi suvun jäsenten taloudellinen etu edellyttää, että henkilökohtaiset mielipiteet on siirrettävä sivuun. Esimerkiksi Ericin on pidettävä mielessä, mitkä asiat ovat oleellisia onnistumisen kannalta ja miten niihin kannattaa juuri siinä tilanteessa suhtautua. Yksi tällaisista aiheista on Haraldin menneisyys.

Päätös, joka vielä kerran yhdistää suvun

Suuri vuosisata -sarjan aikana Lauritzenin suvun jäsenet ovat joutuneet erilleen toisistaan ja kohdanneet jälleen, he ovat kokeneet vastoinkäymisiä ja menestystä sekä todistaneet, miten yhteiskunnassa voi tapahtua nopeitakin muutoksia. Päätösosassa käsitellään aiemmista osista tuttuja aiheita kuten vallankäyttöä, julkisuutta, erilaisia ideologioita, rahan vaikutusta valintoihin sekä eriarvoisuutta 1990-luvun ja lähestyvän 2000-luvun näkökulmasta. Tapahtumat keskittyvät Ruotsiin, vaikka päähenkilöinä ovat Eric ja Katarina matkustavatkin useaan otteeseen ulkomaille sekä lomalle että töiden vuoksi. Eri henkilöiden välisissä keskusteluissa vilahtavat muun muassa EU, Estonia, Olof Palme, Irak, IT-ala sekä jääkiekon MM-kisat.

Samoin kuin sarjan neljässä aiemmassa osassa, myös tällä kerralla seurataan ennen kaikkea Eric Letangin elämää, vaikka Harald Lauritzenin ajatusmaailmaan päästäänkin tutustumaan hänen päiväkirjamerkintöjensä kautta. Ericin ja edellisessä osassa mukaan tulee Katarinan myötä pääpaino on oikeusjutuissa ja politiikassa. Heidän avulla päästään sukeltamaan sisälle ruotsalaiseen yhteiskuntaan. Erityisesti Ericin kautta luodaan yhteys eri

vuosikymmenien välille ja samalla nähdään, miten eri tapahtumat ovat vaikuttaneet häneen. Vaikka Haraldin ja Hélènen paluu Ruotsiin tuo mukanaan uusia jännitteitä jo tutuksi tulleeseen, oikeusjuttujen rytmittämään kerrontaan, jäävät he siitä huolimatta selkeästi sivurooleihin.

Sarjan viisi viimeistä osaa eroavatkin hieman ensimmäisistä osista, joissa päähenkilöt vaihtuvat useammin. Niissä päästään Oscarin, Lauritzin, Sverren ja Johannesen kautta tarkastelemaan samoja ajanjaksoja ja aiheita hieman erilaisista näkökulmista. Useita sarjan henkilöitä kuitenkin yhdistää toisiinsa heidän monipuolinen taustansa, jonka vuoksi he pystyvät toimimaan monenlaisissa ympäristöissä. Esimerkiksi Eric on norjalais-saksalais-ranskalais-ruotsalaisena yläluokkaisena, vasemmistolaisena asianajajana henkilö, joka voidaan sijoittaa hyvinkin erilaisiin tilanteisiin. Teos saakin miettimään, miten henkilövalinnoilla voidaan vaikuttaa tapahtumien kuvaukseen ja siihen, millaisia sävyjä esimerkiksi 1990-luvusta voidaan tuoda esille. Nyt näkökulma on ennen kaikkea Ericin, mikä vaikuttaa siihen, miten ja mistä asioista kerrotaan.

Teos sisältää runsaasti vastakkainasetteluja. Ne näkyvät sekä ihmisten välisissä suhteissa että yhteiskuntaan liittyvissä kysymyksissä. *Tarinan loppu* käsittelee ennen kaikkea 1990-luvun ilmapiiriä ja siinä tapahtuvia muutoksia sekä sitä, miten suku ei enää olekaan niin tiivis yksikkö kuin ennen oli ja miten puolueen sisällä voi olla monenlaisia toisistaan eroavia näkökantoja. Romaanissa myös ennakoidaan useaan otteeseen 2000-lukua. Viimeisessä luvussa ollaankin vuoden 2001 syyskuussa pohtimassa sitä, miten yksi aikakausi voisi päättyä ja toinen alkaa. Ericin ajatukset menneestä ja tulevasta vahvistavat tunnetta siitä, että suvun tarina on nyt käyty lävitse. Varmaan kaiken muutti aika. Nykyään elettiin pirstoutuneissa suvuissa. Paitsi kuninkaalliset suvut, joissa oli oltu yhteen kahlehdittuina jo vuosisatoja. Tai finanssidynastiat kuten Wallenbergit.

Solveig ehkä rakentaisi uuden sellaisen dynastian. Raha pystyi sitomaan ihmiset yhteen yhtä tiukasti kuin kuninkaallisuus. Ja Solveig hallitsi tuota salaista mahtia, vai oliko se käyttövoimaa. Kuten isoisä Oscar, joka loi porvarissuku Lauritzenin perusvarallisuuden. Joskin on kai kuitenkin todettava, että hänen metodinsa ei enää ollut sovelias, hänhän ampui yli tuhat elefanttia Tanganjikassa ja varasti tuhatkunta tonnia mahonkia.

Niin se alkoi. Jos hänen ja hänen veljiensä Lauritzin ja Sverren isä ei olisi hukkunut haaksirikossa talviyönä Vestlandetin edustalla, kolmesta veljeksestä olisi tullut kalastajia kotiseudulleen Ostrøyille Vestlandetiin.

Eikä Ericiä olisi ollut. Ei olisi ollut ketään niistä, joista tuli suku Saltsjöbadenin Villa Bellevuessa tai Sandhamnin viikinkitalossa. Saagaa ei olisi koskaan kirjoitettu, ellei muuan kalastusvene olisi kärsinyt haaksirikkoa Norjan Vestlandetin edustalla talvimyrskyssä 1880. (Guillou 2021, 453–454.)

Suuri vuosisata – sarjan pohjalta on hyvä miettiä, miten menneisyydestä kerrotut tarinat rakentuvat. Vaikka osa teoksista eroaa tyyllillisesti hieman toisistaan, kaikkia osia yhdistää se, että tapahtumat ovat pääosassa ja henkilöt toimivat välineinä valituksi tulleiden aiheiden käsittelyssä. Guilloun sarjasta jääkin erityisesti mieleen se, mitenkä erilaiset aatteet voivat vaikuttaa ihmisten elämään eri aikakausina.

Jan Guillou: *Tarinan loppu. Suuri vuosisata X. (Slutet på historien. Det stora århundradet X.)* Like 2021. Suom. Petri Stenman. 475 s.

Pirjo Kantojärvi on Torniossa asuva kirjoittamisen maisteri (Jyväskylän yliopisto). Hän on arvioinut Guillaun Suuri vuosisata teossarjan Maailmankirjoissa:

Sillanrakentajat.

[Keikari.](#)

[Punaisen ja mustan välissä.](#)

[Sokea piste.](#)

[Sininen tähti](#)

[Made in America](#)

[1968.](#)

[Tapetut unelmat.](#)

[Toinen kuolemansynti.](#)